

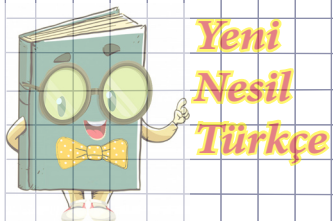
Kısa Bilgiler

Ünlüler, ses yolundan hiçbir engele uğramadan çıkarlar. Tek başlarına okunur ve hece olabilirler. 8 ünlü vardır : a, e, ı, i, o, ö, u, ü. Bunlardan dördü ince (e, i, ö, ü), dördü kalın (a, ı, o, u) ünlüdür.

Türkçe’de sözcüklerde genel olarak, kalın ünlülerden sonra kalın, ince ünlülerden sonra ince ünlü gelir. Türkçe’yi başka dillerden ayıran bu temel özelliğe **büyük ünlü uyumu** denir. **Kalınlık-incelik uyumu** da denir.

www.yeninesilturkce.com

Bir kelimenin ilk hecesinde düz sesli harf (a,e,ı,i) varsa, diğer hecelerinde de düz sesli harf olması gerekir. Kelimenin ilk hecesinde yuvarlak sesli harf (o,ö,u,ü) varsa, diğer hecelerinde ya düz-geniş (a,e), ya da dar-yuvarlak (u,ü) sesli harf bulunması gerekir. Buna **küçük ünlü uyumu kuralı** denir. **Düz-lük-yuvarlaklık uyumu** da denir.

TÜRKÇE ÇALIŞMA KAĞITLARI

SES BİLGİSİ

Aşağıdaki tabloya uygun sesli harfleri yerleştirin.

	Düz Ünlüler		Geniş Ünlüler	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın				
İnce				

Aşağıdaki kelimeleri büyük ünlü uyumu özelliklerine göre değerlendiriniz.

Kelime	Büyük Ünlü Uyumuna Uyar	Büyük Ünlü Uyumuna Uymaz	Kelime	Büyük Ünlü Uyumuna Uyar	Büyük Ünlü Uyumuna Uymaz
Kelime			Bilgisayar		
Sözcük			Okulumuz		
Yasemin			Gözlükçü		
Gönüllü			Karşıdaki		
İstanbul			İsteksizlik		
Giresun			Künefe		
Atatürk			Diyarbakır		
Ülkemiz			Kuşadası		
Seviyor			Meslektaş		

Aşağıdaki kelimeleri küçük ünlü uyumu özelliklerine göre değerlendiriniz.

Kelime	Küçük Ünlü Uyumuna Uyar	Küçük Ünlü Uyumuna Uymaz	Kelime	Küçük Ünlü Uyumuna Uyar	Küçük Ünlü Uyumuna Uymaz
dünya			üzüm		
senaryo			psikoloji		
arkadaş			seyirci		
karanlık			yağmur		
fotoğraf			ordularımız		
okul			sabun		
çocuk			personel		
horoz			uzunluk		
uğur			sıcaklık		

Beş adet büyük ünlü uyumuna uyan kelime yazınız:

Beş adet küçük ünlü uyumuna uyan kelime yazınız:

Kısa Bilgiler

Türkçede **sessiz harfler** 21 tanedir: b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z' dir.

Sürekli Ünsüzler: Başlarına bir ünlü geldiğinde söylenişi uzayıp giden yani sürekli söylenebilen ünsüzlerdir.

Örn. : z sesi, ezzzzz...

Süreksiz Ünsüzler: Başlarına bir ünlü geldiğinde sürekli söylenemeyen ünsüzlerdir.

Örn.: k sesi, ek. (Ses kesiliyor, devam etmiyor.)

www.yeninesilturkce.com

Sert Ünsüzler: ç, f, h, k, p, s, ş, t (Sert sessizleri FiSTıKÇı ŞaHaP olarak kodlayabiliriz.)

Yumuşak Ünsüzler: c, d, g, b, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

Cümle içerisinde sessizle biten bir kelimedenden sonra, sesliyle başlayan bir kelime gelirse, bu iki kelime okunuşta birleşir. Buna **ulama** denir.

Yeni
Nesil
Türkçe

TÜRKÇE ÇALIŞMA KAĞITLARI

SES BİLGİSİ

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerdeki ünlü ses olaylarını belirtiniz.

Cümle	Ünlü Daralması	Ünlü Düşmesi	Ünlü Türemesi
1-Adam <u>gencesik</u> yaşta sakat kaldı.			
2-Bize yapılan bu <u>pozitif</u> ayrım hoşuma gitmedi.			
3-Seni hiç <u>anlamıyorum</u> dostum.			
4- <u>Sararan</u> yapraklar bir bir dökülmeye başladı.			
5-Çabuk olun, aşağıda <u>bekliyorlar!</u>			
6-Çocuk aniden ortadan <u>kayboldu.</u>			
7-Böyle şeyler <u>diyen</u> insanları sevmiyorum.			
8-Söylediklerimi hiç <u>yazmıyor.</u>			
9-Çoraplarını <u>koklayınca</u> kendinden geçti.			
10-Evlerini güpegündüz soymuşlar.			

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerdeki ünsüz ses olaylarını belirtiniz.

Cümle	Ünsüz Yumuşaması	Ünsüz Benzeşmesi	Ünsüz Türemesi	Ünsüz Düşmesi
1-Bize hiç <u>sırrını</u> anlatmazdı.				
2-Biraz önce <u>uçacağı</u> kalktı.				
3- <u>Kitapta</u> anlatılanlar çok ilginçti.				
4-Artık <u>unutkan</u> olmaya başladı.				
5-Para işini <u>halledip</u> , dükkanı açtık.				
6-Onun <u>direncini</u> nihayet kırdık.				
7-Uçak iyice <u>alçalmış.</u>				
8-İçeriye <u>yavaşça</u> girdi.				
9- <u>Küçücük</u> çocuğa boyundan büyük iş vermişler.				
10-Onu hiç <u>affetmeyeceğim.</u>				

Aşağıdaki cümlelerde bulunan ulamaların altını çiziniz.

*Bugün gidişinin yıl dönümüydü, senden ayrılmadım hiç.

*Kapının önünde oturmuş, geçen adamları seyrediyordum.

*Okullar açılacak mı, bir türlü bu soruya cevap alamıyorum.

*Bahçe kapısının anahtarı kaybolmuş, bulan varsa getirsin.

*Kitabın içi, kapağının estetiğinden daha güzeldi.

SES BİLGİSİ ÇALIŞMA KAĞIDI CEVAPLARI

Aşağıdaki tabloya uygun sesli harfleri yerleştirin.

	Düz Ünlüler		Geniş Ünlüler	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	ö
İnce	e	i	u	ü

Aşağıdaki kelimeleri büyük ünlü uyumu özelliklerine göre değerlendiriniz.

Kelime	Büyük Ünlü Uyumuna Uyar	Büyük Ünlü Uyumuna Uymaz	Kelime	Büyük Ünlü Uyumuna Uyar	Büyük Ünlü Uyumuna Uymaz
Kelime	*		Bilgisayar		*
Sözcük	*		Okulumuz	*	
Yasemin		*	Gözlükçü	*	
Gönüllü	*		Karşıdaki		*
İstanbul		*	İsteksizlik	*	
Giresun		*	Künefe	*	
Atatürk		*	Diyarbakır		*
Ülkemiz	*		Kuşadası	*	
Seviyor		*	Meslektaş		*

Aşağıdaki kelimeleri küçük ünlü uyumu özelliklerine göre değerlendiriniz.

Kelime	Küçük Ünlü Uyumuna Uyar	Küçük Ünlü Uyumuna Uymaz	Kelime	Küçük Ünlü Uyumuna Uyar	Küçük Ünlü Uyumuna Uymaz
dünya		*	üzüm	*	
senaryo		*	psikoloji		*
arkadaş	*		seyirci	*	
karanlık	*		yağmur		*
fotoğraf		*	ordularımız	*	
okul	*		sabun		*
çocuk	*		personel		*
horoz		*	uzunluk	*	
uğur	*		sıcaklık	*	

Beş adet büyük ünlü uyumuna uyan kelime yazınız:

Beş adet küçük ünlü uyumuna uyan kelime yazınız:

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerdeki ünlü ses olaylarını belirtiniz.

Cümle	Ünlü Daralması	Ünlü Düşmesi	Ünlü Türemesi
1-Adam <u>gencecik</u> yaşta sakat kaldı.			*
2-Bize yapılan bu <u>pozitif</u> ayırım hoşuma gitmedi.		*	
3-Seni hiç <u>anlamıyorum</u> dostum.	*		
4- <u>Sararan</u> yapraklar bir bir dökülmeye başladı.		*	
5-Çabuk olun, aşağıda <u>bekliyorlar!</u>	*		
6-Çocuk aniden ortadan <u>kayboldu.</u>		*	
7-Böyle şeyler <u>diyen</u> insanları sevmiyorum.	*		
8-Söylediklerimi hiç <u>yazmıyor.</u>	*		
9-Çoraplarını <u>koklayınca</u> kendinden geçti.		*	
10-Evlerini güpegündüz soymuşlar.			*

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerdeki ünsüz ses olaylarını belirtiniz.

Cümle	Ünsüz Yumuşaması	Ünsüz Benzeşmesi	Ünsüz Türemesi	Ünsüz Düşmesi
1-Bize hiç <u>sırrını</u> anlatmazdı.			*	
2-Biraz önce <u>uçtuğu</u> kalktı.	*			
3-Kitapta anlatılanlar çok ilginçti.		*		
4-Artık <u>unutkan</u> olmaya başladı.		*		
5-Para işini <u>halledip</u> , dükkanı açtık.	*		*	
6-Onun <u>direncini</u> nihayet kırdık.	*			
7-Uçak iyice <u>alçalmış.</u>				*
8-İçeriye <u>yavaşça</u> girdi.		*		
9-Küçücük çocuğa boyundan büyük iş vermişler.				*
10-Onu hiç <u>afletmeyeceğim.</u>			*	

Aşağıdaki cümlelerde bulunan ulamaların altını çiziniz.

*Bugün gidişinin yıl dönümüydü, senden ayrılamadım hiç.

*Kapının önünde oturmuş, geçen adamları seyrediyordum.

*Okullar açılacak mı, bir türlü bu soruya cevap alamıyorum.

*Bahçe kapısının anahtarı kaybolmuş, bulan varsa getirsin.